

8 Φεβρουαρίου, 1993

[ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ/στής]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 146 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΑΝΔΡΟΥΛΑ ΙΩΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΗ,

Αιτήτριες,

v.

ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,
ΜΕΣΩ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ,

Καθ'ων η αίτηση.

(Υπόθεση Αρ. 857/90)

5 Προσφυγή βάσει του Άρθρου 146 του Συντάγματος — Έννομο συμφέρον — Παρατυπία στην προβολή ισχυρισμών περί ελλείψεώς του, δεν εμποδίζει την εξέτασή του — Έννομο συμφέρον συγκαταλέγεται στα θέματα αυτεπάγγελτης ενέργειας του Αναθεωρητικού Δικαστηρίου — Έννομο συμφέρον παρόδων ιδιοκτητριών στην κριθείσα περίπτωση, να αμφισβητήσουν την κατάργηση δημοσίου μονοπατιού.

10 Προσφυγή βάσει του Άρθρου 146 του Συντάγματος — Προθεσμία των 75 ημερών επί μη δημοσιευτέας πράξεως — Γνώση του αιτητή που πρέπει να είναι πλήρης — Συναγωγή της πλήρους γνώσης στην κριθείσα περίπτωση.

15 Με την προσφυγή επιδιώχθηκε η ακύρωση της απόφασης των καθ'ων η αίτηση να εξουσιοδοτήσουν τη διαμόρφωση εγγεγραμμένου δημοσίου μονοπατιού σε πεζόδρομο γεγονός που κατά τις αιτήτριες θα κατέληγε σε παρεμπόδιση της ελεύθερης πρόσβασης στις παρακείμενες περιουσίες τους. Το Δικαστήριο απασχολήθηκε με την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος των αιτητριών, κρίσιμο όμως απέβη το ζήτημα της τήρησης της ανελαστικής προθεσμίας προς άσκηση προσφυγής.

20

Το Ανώτατο Δικαστήριο, απορρίπτοντάς την προσφυγή, αποφάσισε ότι:

- (1) Ασφαλέστατα είναι προτιμότερο και συνάδει με την υποχρέωση που επιβάλλουν οι σχετικές δικονομικές διατάξεις, που διέπουν το περιεχόμενο της δικογραφίας, τα θέματα στα οποία θα στηριχθούν ο αιτητής ή ο καθ' ού να συγκεκριμενοποιούνται στις έγγραφες προτάσεις (Καν. 7). Όμως το έννομο συμφέρον για νομιμοποίηση της προσφυγής συγκαταλέγεται στα θέματα που το ίδιο το δικαστήριο μπορεί και οφείλει να ερευνήσει αυτεπάγγελα. Επομένως, παρά την παρατυπία, εν προκειμένω, το θέμα είναι εξεταστέο. 5
- (2) Οι αιτήτριες υπό την ιδιότητά τους σαν παρόδιες ιδιοκτήτριες που εξυπηρετούσε το δημόσιο μονοπάτι έχουν έννομο συμφέρον κάτω από το Άρθρο 146.2 του Συντάγματος να αμφισβητήσουν την επίδικη απόφαση. 10
- (3) Σύμφωνα με το Άρθρο 146.3 του Συντάγματος σε περίπτωση που η πράξη δεν είναι δημοσιευτέα, η προθεσμία των 75 ημερών για την άσκηση της προσφυγής αρχίζει να μετρά από την ημέρα που περιήλθε σε γνώση του αιτητή. Η γνώση, όπως έχει νομολογηθεί, πρέπει να είναι πλήρης για να είναι σε θέση ο ενδιαφερόμενος να εκτιμήσει τις συνέπειες. 15
20
- (4) Από την εξέταση των στοιχείων του φακέλου εν προκειμένω δεν μπορεί να καταλήξει κανείς με ακρίβεια πότε η αιτήτρια έλαβε γνώση της επίδικης απόφασης. Είναι όμως αναντίρρητο ότι στις 14/7/90, που ο δικηγόρος των αιτητριών έγραψε στη διοίκηση και ζήτησε να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα, οι αιτήτριες είχαν σαφή και ολοκληρωμένη γνώση της κατάστασης και των επιπτώσεων της. Αναφέρεται μάλιστα ρητά στην εν λόγω επιστολή ότι οι αιτήτριες είχαν οι ίδιες προηγουμένως διαπιστώσει τι ακριβώς επρόκειτο να συμβεί σχετικά με το μονοπάτι. Στο σημείο αυτό έχει τη θέση του το παρακάτω απόσπασμα από την υπόθεση **Κρητιώτης v. Δημαρχείου Πάφου και Άλλων**: 25
30
- “Complete knowledge may be inferred from a statement or action of the interested person, especially from the submission of an application for remedy, containing the defects of the impeached act or omission.” 35
- Είναι ακριβώς ό,τι έχει συμβεί στην υπό εξέταση περίπτωση. Έχοντας υπόψη την ημερομηνία της επιστολής, η προθεσμία έληγε στις 26/9/90. Η παρούσα προσφυγή καταχωρήθηκε στις 20/10/90. Επομένως πρέπει να απορριφθεί σαν εκπρόθεσμη. 40

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.

Αναφερόμενες υποθέσεις:

- Ανδρέου ν. Υπουργού Συγκοινωνιών και Έργων (1991) 4 Α.Α.Δ. 3555,
- 5 Οικονομίδης ν. Επιτροπής Δημοσίας Υγείας Κάτω Ακουρδάλια και Άλλων (1991) 3 Α.Α.Δ. 662,
- Vakana a.o. ν. Republic (1987) 3 C.L.R. 316,
- 10 Kritiotis ν. Municipality of Paphos (1986) 3 C.L.R. 322,
- Odyssey Agricultural Airspraying Ltd. ν. Δημοκρατίας (1989) 3 Α.Α.Δ. 2841,
- 15 Zenios Cans Limited ν. Δήμου Λεμεσού (1992) 4 Α.Α.Δ. 2144.

Προσφυγή.

- 20 Προσφυγή εναντίον της απόφασης των καθ'ων η αίτηση με την οποία εξουσιοδοτήθηκε η διαμόρφωση εγγεγραμμένου δημόσιου μονοπατιού σε πεζοδρόμιο.

Φ. Βαλιαντής, για τον Αιτητή.

- 25 Λ. Δημητριάδου, Δικηγόρος της Δημοκρατίας, για τους Καθ'ων η αίτηση.

Cur. adv. vult

- 30 ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ.: Οι αιτήτριες έχουν την ιδιοκτησία τριών κτημάτων στην Κοκκινότριμιθιά. Τα πλήρη κτηματολογικά τους στοιχεία αναγράφονται στην αίτηση. Τα τεμάχια 169 και 170 ανήκουν στην αιτήτρια 1 ενώ το υπ' αρ. 172 είναι περιουσία της αιτήτριας 2. Έχουν ήδη ανεγερθεί δύο κατοικίες στα τεμάχια 169 και 172. Το αίτημα της προσφυγής είναι κατά βάση ότι η απόφαση των καθών η
- 35 αίτηση με την οποία εξουσιοδοτήθηκε η διαμόρφωση εγγεγραμμένου δημόσιου μονοπατιού σε πεζόδρομο είναι άκυρη.

- 40 Το μονοπάτι περνούσε κατά μήκος της ανατολικής πλευράς των κτημάτων προτού καταλήξει στον κύριο δρόμο της κοινότητας, που οδηγεί στο Τρόδος, όπως ακριβώς φαίνεται στο σχέδιο του κτηματολογίου. Ας σημειωθεί ότι το 169 έχει πρόσωπο (καθόλη τη βορινή του πλευρά) στο δρόμο αυτό. Περαιτέρω, σύμφωνα με μαρτυρία προερχόμενη από αξιωματούχο του κτηματολογίου το πλάτος του μονοπατιού δεν ήταν δυνατό να ξεπερά-

σει τα 7 με 8 πόδια. Η υπόθεση των αιτητριών είναι ότι η νέα διευθέτηση παρεμποδίζει την ελεύθερη πρόσβαση στις περιουσίες τους και ιδιαίτερα με τη χρήση αυτοκινήτου.

Η κρινόμενη διαφορά είναι επακόλουθο άδειας διαχωρισμού 26 οικοπέδων, την οποία χορήγησε στις 12/8/87 ο Επαρχος Λευκωσίας (καθού η αίτηση 2) στην εταιρεία Μάρλεν Εστέιτς Λτδ. (η εταιρεία). Η άδεια αφορούσε παρακείμενες εκτάσεις της εταιρείας. Μεταξύ αυτών ήταν το τεμ. 187 που χωριζόταν από τα ακίνητα των αιτητριών από το μονοπάτι, όπως μας δείχνει το σχέδιο. Η διοίκηση είχε θέσει ως όρο στην εταιρεία την κατάργηση του μονοπατιού που διασχίζει τα κτήματά τους και τη διάπλαση του τμήματός του που εφαπτόταν του 187 και των κτημάτων των αιτητριών από την άλλη πλευρά σε πεζόδρομο πλάτους 10 ποδιών.

Στις 14/7/90 οι αιτήτριες έγραψαν στο τμήμα πολεοδομίας και οικήσεως (καθού η αίτηση 3) προβάλλοντας σοβαρές αντιρρήσεις για την κατασκευή του πεζόδρομου, ισχυριζόμενες πως θα τους δημιουργούσε “αξεπέραστα προβλήματα” γιατί δε θα μπορούσαν πιά να έχουν προσπέλαση στις περιουσίες τους με κανένα μεταφορικό μέσο (βλέπε τη σχετική επιστολή του δικηγόρου τους τεκ. Α στην αίτηση). Η στάση της διοίκησης ήταν ότι οι φόβοι των αιτητριών είναι αδικαιολόγητοι γιατί η προσπέλαση στις περιουσίες τους είναι πολύ πιο βελτιωμένη σε σύγκριση με την προϋπάρχουσα κατάσταση (βλέπε επιστολή τεκ. Β ημερ. 22/9/90 του καθού 2). Όπως ανέφερε και εξήγησε εκτεταμένα σε ένορκη δήλωσή του ο τεχνικός επιθεωρητής του τμήματος, που μελέτησε προσωπικά την αίτηση διαχωρισμού της εταιρείας, την επίδικη απόφαση υπαγόρευσε η ανάγκη για τη δημιουργία του πλέον ενδεδειγμένου και ασφαλούς οδικού δικτύου για την περιοχή.

Οι αιτήτριες επιδιώκουν ακύρωση της επίδικης πράξης για πληθώρα λόγων. Υποστήριξαν ότι η απόφαση είχε σαν αποτέλεσμα τον περιορισμό του δικαιώματος κυριότητας της ιδιοκτησίας τους. Ανεξάρτητα απ' αυτό υπέβαλαν ότι παραβιάστηκε το άρθρ. 23 (1) του συντάγματος γιατί στερήθηκαν του δικαιώματος αυτού ολοκληρωτικά. Παραπονούνται επίσης ότι δεν κλήθηκαν για να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τη δημιουργία πεζόδρομου. Άλλος λόγος είναι ότι δεν είχε δοθεί η απαιτούμενη από το Υπουργικό Συμβούλιο έγκριση για την κατάργηση του μονοπατιού. Αμφισβητείται παραπέρα ότι ανανεώθηκε η άδεια διαχωρισμού που δόθηκε στην εν λόγω εταιρεία. Είναι τέλος η θέση τους πως δεν έγινε η δέουσα έρευνα και πως η επίδικη απόφαση είναι ανατιολόγητη.

Πρέπει ωστόσο να εξετάσω κατά προτεραιότητα αν οι αιτητές έχουν έννομο συμφέρον να ζητήσουν ακύρωση της επίδικης πράξης. Το θέμα έθιξε η δικηγόρος των καθών στη γραπτή της αγόρευση. Με αφορμή το γεγονός αυτό ο δικηγόρος των αιτητριών υπέβαλε ουσιαστικά πως οι καθών κωλύονται να εγείρουν το ζήτημα εφόσον δεν το είχαν θέσει και εξειδικεύσει προηγουμένως στη γραπτή τους ένσταση. Ασφαλέστατα είναι προτιμότερο και συνάδει με την υποχρέωση που επιβάλλουν οι σχετικές δικονομικές διατάξεις, που διέπουν το περιεχόμενο της δικογραφίας, τα θέματα στα οποία θα στηριχθούν ο αιτητής ή ο καθού να συγκεκριμενοποιούνται στις έγγραφες προτάσεις (Καν. 7). Όμως το έννομο συμφέρον για νομιμοποίηση της προσφυγής συγκαταλέγεται στα θέματα που το ίδιο το δικαστήριο μπορεί και οφείλει να ερευνήσει αυτεπάγγελα. Επομένως, παρά την παρατυπία, το θέμα είναι εξεταστέο.

Αναπτύσσοντας την ένσταση η δικηγόρος των καθών είτε πως το 169 συνορεύει με τον κύριο δρόμο ενώ το 172, κατά τη νότια του πλευρά, θα εφάπτεται και σε δρόμο πλάτους 35 ποδιών λόγω του διαχωρισμού. Αναφορικά με το 170 είναι δυνατή η προσέγγιση του από τον πεζόδρομο. Έτσι δεν επηρεάστηκαν οποιαδήποτε δικαιώματα είχαν οι αιτήτριες αναφορικά με τη χρήση του μονοπατιού ή την προσέγγιση της περιουσίας τους από αυτό. Παρά ταύτα, όπως υποστήριξε η άλλη πλευρά, εξακολουθεί να υφίσταται επηρεασμός με δυσμενείς συνέπειες στα περιουσιακά δικαιώματα των αιτητριών.

Η δικηγόρος των καθών επικαλέστηκε τις υποθέσεις *Ευάγγελος Ανδρέου v. Υπουργού Συγκοινωνιών και Έργων* (1991) 4 Α.Α.Δ. 3555 και την απόφαση της Ολομέλειας στην *Γεώργιος Οικονομίδης v. Επιτροπής Δημόσιας Υγείας Κάτω Ακουρδάλια και Άλλων* (1991) 3 Α.Α.Δ. 661. Στην τελευταία αυτή περίπτωση έγινε απαλλοτρίωση κτήματος που θα διευκόλυνε τη μετατροπή δημόσιου μονοπατιού, στο οποίο ο εφεσείων σαν ιδιοκτήτης άλλου περικλειστού κτήματος είχε αποκτήσει δικαίωμα πρόσβασης, σε δημόσιο δρόμο. Το διάταγμα ανακλήθηκε, όπως και το διάταγμα επίταξης, διότι είχε κριθεί εκ των υστέρων ότι η απαλλοτρίωση εξυπηρετούσε μόνο τον εφεσείοντα και δεν είχε σχέση με σκοπό δημόσιας ωφέλειας. Το δικαστήριο διαπίστωσε πως η ζημιά του ήταν έμμεση και επομένως απουσίαζε το στοιχείο του έννομου συμφέροντος που πρέπει να προκύπτει άμεσα. Παρατηρεί σχετικά η απόφαση:

“Στην κρινόμενη περίπτωση δε θεμελιώνεται ίδιο και άμεσο συμφέρον του εφεσείοντα αφού η ζημιά που ζητά να αποτρέ-

ψει δεν προξενήθηκε αμέσως από τα προσβαλλόμενα διατάγματα. Η κτήση δουλείας στο τεμ. 107 εξυπηρετεί ιδιωτικό συμφέρον του εφεσεϊόντα διότι του παρέσχε διέξοδο στο δημόσιο μονοπάτι. Η περαιτέρω ζημία που μπορούσε να υποστεί εμφανίζεται κατά τη φράση του Δένδια “ως κατ’ αντανάκλασιν συνέπεια” των ανακλητικών πράξεων που δεν στοιχειοθετεί άμεσο έννομο συμφέρον.”

5

Είναι φανερό πως δεν υπάρχει αντιστοιχία με την παρούσα υπόθεση. Η απόφαση έχει τη χρησιμότητά της στο σημείο που καταπιάνεται με το περιεχόμενο της φράσης:

10

“Η έννοια του έννομου συμφέροντος προσδιορίζεται από το άρθρ. 146.2 του συντάγματος. Τα στοιχεία που το συνθέτουν ως και ο βαθμός του απαιτούμενου συμφέροντος αποτελεί αντικείμενο πλήθους αποφάσεων. Δεν θα εξυπηρετούσε, πιστεύουμε, ευρεία αναφορά σ’ αυτές. Για το λόγο ότι η διαπίστωση του συμφέροντος είναι έργο του δικαστηρίου με τα δεδομένα κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης.”

15

20

Η υπόθεση που εμφανίζει περισσότερες και πραγματικές ομοιότητες με την κρινόμενη είναι η *Βακανά & Άλλοι ν. Δημοκρατίας* (1987) 3 Α.Α.Δ. 316, που αποφάσισε ότι οι παρόδιοι ιδιοκτήτες έχουν έννομο συμφέρον να πλήξουν απόφαση της διοίκησης με την οποία καταργήθηκε ή διατάχθηκε μερικό κλείσιμο δημόσιου δρόμου. Έχω την άποψη πως οι αιτήτριες υπό την ιδιότητά τους σαν παρόδιες ιδιοκτήτριες που εξυπηρετούσε το δημόσιο μονοπάτι έχουν έννομο συμφέρον κάτω από το άρθρ. 146.2 του συντάγματος να αμφισβητήσουν την επίδικη απόφαση.

25

30

Παρόλο που δεν έχει εγερθεί ούτε συζητηθεί θέμα εμπρόθεσμου της προσφυγής έχω καθήκον, ενόψει των περιστάσεων, να το εξετάσω. Ήδη αναφέρθηκα σ’ αυτές. Εδώ θα υπομνήσω ότι το γραφείο του Επάρχου Λευκωσίας παραχώρησε άδεια διαχωρισμού διαφόρων τεμαχίων σε οικόπεδα στις 12/8/87. Ανάμεσα στους όρους που έθεσε η διοίκηση ήταν και η εξασφάλιση σχετικής έγκρισης από το Υπουργικό Συμβούλιο για κατάργηση του μονοπατιού και μετατροπής τμήματος του σε πεζόδρομο. Παρεμπιπτόντως, από την έρευνα του φακέλου προκύπτει ότι η έγκριση δόθηκε στις 2/6/90.

35

40

Σύμφωνα με το άρθρ. 146.3 του συντάγματος σε περίπτωση που η πράξη δεν είναι δημοσιευτέα, η προθεσμία των 75 ημερών για την άσκηση της προσφυγής αρχίζει να μετρά από την ημέρα που περιήλθε σε γνώση του αιτητή. Η γνώση, όπως έχει νομολογη-

θεί, πρέπει να είναι πλήρης για να είναι σε θέση ο ενδιαφερόμενος να εκτιμήσει τις συνέπειες. (*Κρητιώτης ν. Δημοαρχείου Πάφου & Άλλων* (1986) 3 Α.Α.Δ. 322, 346, *Odessey Agricultural Airspraying Ltd. ν. Δημοκρατίας* (1989) 3 Α.Α.Δ. 2841 και *Zenios Cans Limited ν. Δήμου Λεμεσού* (1992) 4 Α.Α.Δ. 2144.)

Από την εξέταση των στοιχείων του φακέλου δεν μπορεί να καταλήξει κανείς με ακρίβεια πότε η αιτήτρια έλαβε γνώση της επίδικης απόφασης. Είναι όμως αναντίρρητο ότι στις 14/7/90, που ο δικηγόρος των αιτητριών έγραψε στη διοίκηση και ζήτησε να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα, οι αιτήτριες είχαν σαφή και ολοκληρωμένη γνώση της κατάστασης και των επιπτώσεων της. Αναφέρεται μάλιστα ρητά στην εν λόγω επιστολή ότι οι αιτήτριες είχαν οι ίδιες προηγουμένως διαπιστώσει τι ακριβώς επρόκειτο να συμβεί σχετικά με το μονοπάτι. Στο σημείο αυτό έχει τη θέση του το παρακάτω απόσπασμα από την υπόθεση *Κρητιώτης*:

“Complete knowledge may be inferred from a statement or action of the interested person, especially from the submission of an application for remedy, containing the defects of the impeached act or omission.”

Είναι ακριβώς ότι έχει συμβεί στην υπό εξέταση περίπτωση. Έχοντας υπόψη την ημερομηνία της επιστολής η προθεσμία έληγε στις 26/9/90. Η παρούσα προσφυγή καταχωρήθηκε στις 20/10/90. Επομένως πρέπει να απορριφθεί σαν εκπρόθεσμη. Για το λόγο αυτό θεωρώ περιττό να εξετάσω τους ουσιαστικούς λόγους της προσφυγής που εξέθεσα συνοπτικά προηγουμένως.

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα.